

Hulevesijärjestelmän vastuut kunnan ja vesilaitoksen välillä

Elinvoimalautakunta 11.06.2024 § 66

Hulevesien hallinnan ensisijaisena tavoitteena on ehkäistä hulevesien muodostumista ja liiallisista valumista aiheutuvia haittoja, jotka yleensä ilmenevät taajama-alueella tulvimisena, mutta myös vesistöihin kulkeutuvina lika-aineina. Hulevesien hallinnan toimenpiteillä pyritään säilyttämään tai ennallistamaan taajama-alueen hydrologista kiertoa luonnontilaista tilannetta vastaavaksi. Hulevedet ja niiden hallinnan rakenteet voidaan hyvällä suunnittelulla yhdistää ja liittää osaksi viihtyisää ja vetovoimaista rakennettua ympäristöä.

Vihdissä hulevesien hallinnasta vastaa nykytilanteessa kunta ja vesilaitos. Vastuu jakaantuu avo-ojien ja hulevesialtaiden osalta kunnallistekniikan palveluihin ja hulevesiviemäreistä vastaa vesilaitos. Vastuu järjestelmistä sisältää kunnossapitovastuun sekä kunnossapidosta ja uusien järjestelmien rakentamisen kustannuksista vastaaminen. Vesihuoltolain mukaan vesilaitoksen tulee kattaa kaikki toimintamenot, rahoituskulut ja investoinnit asiakkailta perittävillä maksuilla. Tällä hetkellä vesilaitos perii vain vesi- ja jätevesimaksuja eikä hulevesiviemäriin liittyneiden asiakkaiden kanssa ole tehty erillisiä sopimuksia huleveden osalta. Hulevesivastuiden ratkaisun kiireellisyyteen vaikuttaa myös kunnan kehittyminen. Alueiden rakentaminen tiivistyy erityisesti Nummelassa ja hulevesien hallinta on entistä kriittisempää ja kokonaisvaltaisempaa.

Vihdin Vesi on teettänyt vuonna 2017 selvityksen Vihdin hulevesien hallinnan tilanteesta. Selvityksessä on tutkittu tilannetta lainsäädännön näkökulmasta ja on laadittu ehdotus vastuunjaosta ja rahoituksesta. Asia ei silloin edennyt toimielimien käsittelyyn. Selvitys on kokousasian oheismateriaalina.

Lainsäädäntö ja mm. Kuntaliiton ohjeistus lähtevät siitä, että hulevesien hallinnan vastuu on kunnalla. Lakimuutosten jälkeen hulevesien hallintaa on monissa kunnissa siirretty vesihuoltolaitoksilta kuntapuolen vastuulle (mm. Turku, Tampere, Hanko, Kirkkonummi). Monissa kunnissa päätöksenteko on vielä kesken.

Lainsäädännön taustaa

Hulevesien hallinnasta säädetään pääosin maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL 132/1999), johon lisättiin vuonna 2014 uusi luku 13a hulevesiä koskevista erityisistä säännöksistä (103 a-o §:t). Samalla uudistettiin vesihuoltolakia (VHL 119/2001, muutos 681/2014), johon lisättiin luku 3a huleveden viemäroinnin järjestämisestä ja hoitamisesta. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan hulevesien hallinnan yleisenä tavoitteena on kehittää hulevesien suunnitelmallista hallintaa erityisesti asemakaava-alueella, imeyttää ja viivyttää hulevesiä niiden kerääntymispaikalla, ehkäistä hulevesistä ympäristölle ja kiinteistölle aiheutuvia haittoja ja vahinkoja sekä edistää luopumista hulevesien johtamisesta

jätevesiviemäriin (MRL 103 c §). Hulevesien hallinta koostuu hulevesien imeyttämiseen, viivyttämiseen, johtamiseen, viemäröintiin ja käsittelyyn liittyvistä toimenpiteistä (MRL 103 b §).

Hulevesien hallinnan järjestämisestä asemakaava-alueilla vastaa kunta. Kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin kunnan hulevesijärjestelmän ja vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkoston toteuttamiseksi tai hulevesien hallitsemiseksi muulla tavoin (MRL 103 i §). Vesihuoltolain 17 a §:n mukaan kunta voi päättää, että vesihuoltolaitos huolehtii huleveden viemäröinnin järjestämisestä. Päätös edellyttää sopimusta kunnan ja vesihuoltolaitoksen kesken. Jos tällaista sopimusta ei ole, hulevedet viemäröidään päätöksessä tarkoitetulla alueella maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen asemakaavan, hulevesisuunnitelman, katusuunnitelman tai yleisen alueen suunnitelman mukaisesti.

Lisäksi kunnan on tehtävä päätös alueesta, jolla vesihuoltolaitos huolehtii hulevesien viemäröinnistä. Jos vesihuoltolaitos huolehtii hulevesien viemäröinnistä, tähän sovelletaan vesihuoltolakia.

Hulevesien hallinnan sääntely katsottiin tarkoituksenmukaiseksi sisällyttää juuri maankäyttö- ja rakennuslakiin, koska hulevedet tulee ottaa huomioon, sekä alueiden käytön suunnittelussa, että rakentamisessa. Hyvä hulevesien hallinta on osa terveellistä ja turvallista elinympäristöä, minkä turvaaminen on myös kaavoituksen tavoitteena. Lakimuutoksen perustelujen mukaan kunnalla on parhaat edellytykset toteuttaa laajoja hulevesijärjestelmiä ja ohjeistaa kiinteistökohtaista hulevesien hallintaa. Hulevesijärjestelmän suunnittelu tulisi käynnistää jo yleiskaavoituksen yhteydessä, jolloin alueiden varaaminen hulevesien viivyttämiseen ja johtamiseen olisi osa kaavan valmistelua. Kunnat voivat ohjata hulevesien hallintaa myös omissa rakennusjärjestyksissään.

Hulevesien hallintaan vaikuttavat myös EU:n tulvadirektiiviin (2007/60/EY) perustuvat laki (620/2010) ja asetus tulvariskien hallinnasta (659/2010). Lainsäädännön tarkoituksena on vähentää tulvariskejä, ehkäistä ja lieventää tulvista aiheutuvia vahinkoja sekä edistää tulviin varautumista. Lakia sovelletaan kaikkiin vesistöihin ja rannikkoalueisiin, ja laki koskee kaikkia tulvatyyppisiä lukuun ottamatta viemäritulvia. Hulevesitulvariskien hallinnan suunnittelu kuuluu lain mukaan kuntien vastuulle. Kunnan tulee tehdä alustava arviointi hulevesitulvista aiheutuvista tulvariskeistä, nimetä merkittävät hulevesitulvariskialueet ja laatia tulvavaara- ja riskikartat. Merkittävälle riskialueelle kunnan on laadittava hulevesitulvariskien hallintasuunnitelmat (Laki tulvariskien hallinnasta 19 §) Kunnalla on oikeus periä maksu hulevesijärjestelmän vaikutusalueella olevien kiinteistöjen omistajilta tai haltijoilta aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi (MRL 103 n §).

Jos vesihuoltolaitos huolehtii hulevesiviemäröinnistä, laitos perii asiakkailtaan siitä maksun. Vesihuoltolaitoksen tulisi vesihuoltolain mukaan myös periä kunnalta kustannuksia vastaavan korvauksen yleisiltä

alueilta (mm. kadut, puistot, torit) johdettavien hulevesien viemäröinnistä (VHL 19 a §).

Yhteenveto vastuista nykytilanteessa

Kaavoituspalvelut vastaavat hulevesien hallinnan suunnittelusta osayleiskaava- ja asemakaavavaiheissa. Toiminta rahoitetaan verovaroin.

Vihdin Vesi vastaa hulevesiviemäreiden hallinnasta, rakentamisesta ja kunnossapidosta sekä kiinteistöjen liittämistä hulevesiviemäriverkoston. Vihdissä ei ole vahvistettu huleveden toiminta-alueita, jonka nojalla vesilaitos olisi voinut periä asiakkailta hulevesimaksua. Hulevesiviemäreiden kunnossapidon ja rakentamisen kustannukset katetaan kokonaisuudessaan Vihdin Veden asiakkaiden vesi- ja jätevesimaksuilla. Hulevesiviemäreiden omaisuuserät ovat Vihdin Veden taseessa siltä osin, kun vesilaitos on ne kustantanut.

Kunnallistekniikan palvelut vastaa yleisten alueiden hulevesien hallinnasta ja kuivatuksesta Vihdin Veden vastuulla olevaa hulevesiviemäriverkostoa lukuun ottamatta. Kunnallistekniikka vastaa kunnan vastuulla olevien avo-ojien ja yleisen alueen hulevesien hallintarakenteiden investoinneista sekä kunnossa- ja puhtaanapidosta. Toiminta rahoitetaan verovaroin.

Nykytilanteen ongelmat

Jaetun vastuun malli aiheuttaa rajapintoja ja epäselviä tilanteita, jotka hankaloittavat hulevesien hallinnan kehittämistä. Lisäksi kiinteistönomistajat ovat eriarvoisessa asemassa maksujen ja saamansa palvelun osalta.

Vastuun jakautuminen järjestelmän hallinnassa, ylläpidossa ja kehittämisessä on osittain aiheuttanut sen, että hulevesijärjestelmän korjausvelka on vuosi vuodelta kasvanut, koska verkostolle on suoritettu ainoastaan välttämättömät korjaustoimenpiteet. Viime vuosina on lisäksi ilmennyt aiempaa useammin lyhytkestoisia rankkasateita, jotka leutojen talvien lisäksi ovat aiheuttaneet paikallisia tulvatilanteita. Näissä tapauksissa hulevedet ovat tulvineet kaduille, eivätkä tulvareitit ole osoittautuneet kaikilta osin toimiviksi.

Esitys toimenpiteiksi

Hulevesijärjestelmän kokonaisuuden haltuun ottaminen, kehittäminen, investointien ja korjausohjelman hallinta edellyttävät, että kokonaisuudesta vastaa yksi tulosalue. Tämän vuoksi kokonaisvastuu hulevesijärjestelmien kunnossapidosta ja rakentamisesta tulisi siirtää kunnallistekniikan tulosalueelle.

Kokonaisvastuun siirtäminen edellyttää hulevesiverkoston omaisuuserien poistamista Vihdin Veden taseesta. Vastuun siirtymisen jälkeen kunnallistekniikan palvelut ja Vihdin Vesi laativat sopimuksen hulevesiin liittyvien tehtävien hoitamisesta mm. varallaoloaikana.

Hulevesijärjestelmään tulee lähivuosina kohdistumaan ilmaston muutoksen aiheuttamaa, vaikeasti ennakoitavaa kuormitusta. Tilanteesta selviäminen edellyttää kunnassa suunnitelmallisuuden lisäksi johdonmukaista ja jatkuvaa rahoitusta. Tarvittava rahoitus voidaan järjestää joko hulevesimaksulla tai korvamerkityllä muulla kustannuseränä. Lisäksi kunnan on päätettävä MRL:n mukainen kunnan hulevesijärjestelmän vaikutusalue.

Hulevesimaksu on kunnan perimä maksu, joka kohdistuu kaikkiin rakennettuihin kiinteistöihin hulevesijärjestelmän vaikutusalueella. Hulevesijärjestelmän vaikutusalue on se alue, jolla sijaitsevia kiinteistöjä kaupungin hulevesijärjestelmä palvelee. Vaikutusalueeseen kuulumisen ei edellytä konkreettista liittymistä järjestelmään.

Vihdin hallintosäännön 26 §:n mukaan elinvoimalautakunta päättää MRL:n 13a -luvussa kunnalle kuuluvista hulevesien hallinnan kehittämisestä ja toteuttamisesta, hulevesisuunnitelmista sekä hulevesien hallinnasta perittävistä maksuista.

Valmistelija	Krista Viitasalo etunimi.sukunimi(at)vihti.fi, p. 050 400 2543
Esittelijä	Tekninen johtaja Ville Könönen
Ehdotus	<p>Elinvoimalautakunta päättää esittää kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle, että</p> <ol style="list-style-type: none">1) kunta vastaa 1.1.2025 lukien asemakaava-alueella hulevesien hallinnasta hulevesiviemärit mukaan lukien ja hulevesiverkoston omaisuuserät siirretään vesihuoltolaitoksen taseesta kunnan taseeseen2) kunnallistekniikan palvelut valmistelee elinvoimalautakunnalle erillisinä päätöksinä kunnan hulevesijärjestelmän vaikutusalueen sekä hulevesijärjestelmän hallinnan, rakentamisen ja kunnossapidon rahoitussuunnitelman ja selvityksen julkisoikeudellisen hulevesimaksun käyttöönoton mahdollisuuksista ja toteutustavasta vuoden 2025 aikana vastuun siirtymisen jälkeen
Käsittely	<p>Käsittelyn kuluessa esittelijä muutti ehdotustaan seuraavasti:</p> <p>Elinvoimalautakunta päättää esittää kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle, että</p> <ol style="list-style-type: none">1) kunta vastaa 1.1.2025 lukien asemakaava-alueella hulevesien hallinnasta hulevesiviemärit mukaan lukien ja hulevesiverkoston omaisuuserät siirretään vesihuoltolaitoksen taseesta kunnan taseeseen

- 2) kunnallistekniikan palvelut valmistelee elinvoimalautakunnalle erillisinä päätöksinä kunnan hulevesijärjestelmän vaikutusalueen sekä hulevesijärjestelmän hallinnan, rakentamisen ja kunnossapidon rahoitussuunnitelman ja selvityksen julkisoikeudellisen hulevesimaksun käyttöönoton mahdollisuuksista ja toteutustavasta vuoden 2025 aikana vastuun siirtymisen jälkeen
- 3) Vastuun siirtymisen jälkeen kunnallistekniikka ja Vihdin Vesi laativat sopimuksen hulevesiin liittyvien tehtävien hoitamisesta mm. varallaoloaikana

Päätös

Lautakunta päätti palauttaa tämän asian valmisteluun eri kuntien ratkaisujen selvittämiseksi ja vertailtavaksi.

Tiedoksi

Elinvoimalautakunta 13.08.2024 § 73
254/14.05.00/2024

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kunta vastaa hulevesien hallinnasta asemakaava-alueilla, jonka tarkoituksena on edistää hulevesien järkevää kokonaishallintaa. Hulevesien hallinnalla tarkoitetaan hulevesien imeyttämiseen, viivyttämiseen, johtamiseen, viemäröintiä ja käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä. Kunta voi huolehtia ja vastata asemakaava-alueen koko hulevesijärjestelmästä tai se voi päättää huleveden viemäröinnin vesihuoltolaitoksen tehtäväksi. Tällöin kunnan vastattavaksi jää avo-ojat, viivytysaltaat, rummut ja muut järjestelmät, mm. tulvareitit.

Tehdyn vertailun perusteella, muissa kunnissa on päädytty muutamiin erilaisiin ratkaisuihin hulevesien hallinnan vastuunjakoon liittyen kunnan ja vesilaitoksen välillä. Monet kunnat vastaavat hulevesien kokonaisuuden hallinnasta, myös hulevesien viemäröinnistä. Osa näistä kunnista kerää asemakaava-alueen tai asemakaava-aluetta hieman laajemman hulevesijärjestelmän vaikutusalueen kiinteistöltä kiinteä vuotuista hulevesimaksua. Ne kunnat, jotka eivät peri maksua hulevesijärjestelmän ylläpidosta, rahoittavat toiminnan verovaroin. Monissa kunnissa on myös päätetty huleveden viemäröinti jättää vesilaitoksen hoidettavaksi. Tällöin vesilaitokset perivät pääasiassa vain liittymismaksun hulevesiviemäriin liittymisestä. Vesilaitoksilla on mahdollisuus myös periä kunnalta vesihuoltolain mukaista korvausta yleisten alueiden huleveden viemäröinnistä. Tarkempi vertailu muutamien eri kuntien vastuunjakoratkaisuista ja hulevesimaksuista on oheismateriaalina.

Maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteet hulevesien hallinnan kehittämisestä huomioiden on selvää, että vesilaitoksella ei ole edellytyksiä toimia hulevesien hallinnan päävastuullisena toimijana. Nykyisen kaltaisessa jaetun vastuun mallissa jouduttaisiin noudattamaan kahta lakia, vesihuoltolakia laitoksen järjestämisen hulevesiviemäröinnin osalta ja maankäyttö- ja rakennuslakia kunnan järjestämisen hulevesien hallinnan osalta sekä erilaisia toiminta-alueita. Toiminnan selkeyden ja

tasapuolisuuden kannalta paras malli on, että kokonaisvastuu hulevesien hallinnasta on yhdellä toimijalla, jolloin koko prosessi yleissuunnittelusta toteutukseen ja rahoituksen järjestäminen olisi yhden tahon käsissä.

Valmistelija	Krista Viitasalo etunimi.sukunimi(at)vihti.fi, p. 050 400 2543
Esittelijä	Tekninen johtaja Ville Könönen
Ehdotus	<p>Elinvoimalautakunta päättää esittää kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle, että</p> <ol style="list-style-type: none">1) yhdyskuntatekniikan palvelut vastaa 1.1.2025 lukien asemakaava-alueella hulevesien hallinnasta hulevesiviemärit mukaan lukien ja hulevesiverkoston omaisuuserät siirretään vesihuoltolaitoksen taseesta kunnan taseeseen2) yhdyskuntatekniikan palvelut valmistelee elinvoimalautakunnalle erillisinä päätöksinä kunnan hulevesijärjestelmän vaikutusalueen sekä hulevesijärjestelmän hallinnan, rakentamisen ja kunnossapidon rahoitussuunnitelman ja selvityksen julkisoikeudellisen hulevesimaksun käyttöönoton mahdollisuuksista ja toteutustavasta vuoden 2025 aikana vastuun siirtymisen jälkeen3) vastuun siirtymisen jälkeen yhdyskuntatekniikka ja Vihdin Vesi laativat sopimuksen hulevesiin liittyvien tehtävien hoitamisesta mm. varallaoloaikana
Päätös	<p>Elinvoimalautakunta päätti esittää kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle, että</p> <ol style="list-style-type: none">1) yhdyskuntatekniikan palvelut vastaa 1.1.2025 lukien asemakaava-alueella hulevesien hallinnasta hulevesiviemärit mukaan lukien ja hulevesiverkoston omaisuuserät siirretään vesihuoltolaitoksen taseesta kunnan taseeseen2) yhdyskuntatekniikan palvelut valmistelee elinvoimalautakunnalle erillisinä päätöksinä kunnan hulevesijärjestelmän vaikutusalueen sekä hulevesijärjestelmän hallinnan, rakentamisen ja kunnossapidon rahoitussuunnitelman ja selvityksen julkisoikeudellisen hulevesimaksun käyttöönoton mahdollisuuksista ja toteutustavasta vuoden 2025 aikana vastuun siirtymisen jälkeen3) vastuun siirtymisen jälkeen yhdyskuntatekniikka ja Vihdin Vesi laativat sopimuksen hulevesiin liittyvien tehtävien hoitamisesta mm. varallaoloaikana

Tiedoksi